

Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation (Dnr U2023/02898)

Skogforsk, stiftelsen skogsbrukets forskningsinstitut, arbetar med FoU och kunskapskommunikation med fokus på hållbar utveckling i skogsbruket och nytta för samhället. Verksamheten spänner över hela skogsbrukets värdekedja. Våra ca 150 medarbetare är experter på bland annat förädling av träd som växer bättre och som kan möta framtidens klimatförändringar, aktiv naturvård, skogsbruk för olika mål, högre skogsproduktion, effektivare teknik och logistik och värdeskapande virkesutnyttjande. Skogforsk har väl utvecklad samverkan med skogsbranschen samt universitet och institut världen över som är verksamma inom våra fält. Staten och näringen samfinansierar Skogforsks basfinansiering i form av ramprogram.

Skogforsk har beretts tillfälle att lämna synpunkter på SOU 2023:59 Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation. Nedanstående synpunkter har sammanställts av undertecknad, tillsammans med Skogforsks VD Charlotte Bengtsson.

Sammanfattning av Skogforsks synpunkter:

1. Skogforsk ser fördelar med mångfald bland forskningsfinansiärer. Med utgångspunkt i utredningens huvudförslag finns behov att säkra och ytterligare förstärka innovationsfinansieringen i vetenskapsmyndigheten och i myndigheten för strategisk forskning. En sammanhållande funktion för framförallt internationella forskningsfrågor över myndighetsgränserna behövs.
2. Centralisering löser inte allt. Det finns stort behov av att säkra sakkompetens från nuvarande sak- eller sektorsmyndigheter som finansierar forskning vid omorganisering till en ny myndighetsstruktur.
3. Det finns behov av en mer utvecklad syn på och finansiering av forskningsinfrastruktur, vilken därmed bör hanteras bredare än enbart genom Vetenskapsmyndigheten. Inom de areella näringarna finns behov av strategiskt viktig och tillämpningsnära forskningsinfrastruktur såsom långtidsförsök i fält, testbäddar och annat som testar effekter av praktisk verksamhet. I förhållande till storskaliga infrastrukturer är dessa mer tillämpningsnära, relativt små och mycket mindre kostsamma.
4. Skogforsk välkomnar en ny utredning kring indirekta kostnader för såväl universitet och högskolor som institut.
5. Timing: Säkerställ att forskningsfinansiering inte hamnar i "vacuum" och det blir fördröjningar och/eller neddragning i samband med omorganisation.

Magnus Thor

FoU-chef

magnus.thor@skogforsk.se
Uppsala Science Park, 751 83 Uppsala
+46 (70) 598 85 96
www.skogforsk.se

Institutens roll och perspektiv

I det svenska ekosystemet för forskning har instituten en unik roll, med stor samhällsrelevans. Svenska forskningsinstitut, med (delvis) statlig finansiering, har som mandat och syfte att utveckla och genomföra policyrelevant såväl som tillämpad forskning med stort inslag av aktivt nyttiggörande. För att uppfylla detta syfte har vi under många år investerat i att få en god förståelse för samhällets behov och de aktuella policy-agendorna, genom tät samverkan med användare (regering, riksdag, myndigheter, akademi och näringsliv), program och projekt på nationell nivå samt starka internationella nätverk.

För att genomföra policyrelevant och tillämpad forskning som svarar upp mot samhällets behov och som löser konkreta problem, faller det sig naturligt att instituten som regel arbetar tvärvetenskapligt och tvärsektorielt, vilket är en av institutens styrkor jämfört med lärosätena.

Det är viktigt att se hela ekosystemet och aktörers olika roller och styrkor. Excellent grundforskning är nödvändig för en långsiktigt god samhällsutveckling, samtidigt som det finns ett antal konkreta problem som mänskligheten står inför: klimatförändring, hotad biodiversitet, strukturuomvandling p.g.a. utvecklingen inom AI och robotisering, etc. Då behövs utmaningsdriven, tvärvetenskaplig och tillämpad forskning för att möjliggöra och snabba på nyttiggörandet. Likaså behövs stark samverkan mellan offentliga aktörer (primärt svenska staten och EU i detta fall), forskning, näringsliv och civilsamhälle för att möjliggöra innovation. Forskningsinstitutet fyller en mycket viktig funktion genom att förena forskning av hög kvalitet med nyttiggörande som svarar mot konkreta behov i samhälle och näringsliv.

I ett tidigare inspel tillsammans med andra institut har vi förespråkat tre ”pelare” i form av excellens, strategisk/policyrelevant och tillämpad forskning samt innovation, där samtliga behöver fortsätta konkurransutsättas. Detta ansluter väl till utredningens förslag. Det behövs emellertid även en sammanhållande struktur i strategiskt viktiga områden där de olika formerna kan samverka. Därtill behöver strategiska frågor hanteras såsom:

- En nationell strategi för deltagande i EU-forskning och en tydlig ägare till denna strategi.
- Positionering internationellt av svensk forskning bortom EU.
- Forskningsfinansieringens villkor (inkl. OH, basfinansiering) för att säkerställa att kvalitet och relevans är avgörande i konkurransutsatta utlysningar, inte de sökandes villkor.

Bättre med tre myndigheter än två

Av utredningens två alternativa förslag förordar Skogforsk förslaget med tre myndigheter. Däremot finns behov att säkra och ytterligare förstärka innovationsfinansieringen i båda de övriga myndigheterna.

Centralisering löser inte allt

Vi ser stora fördelar med mångfald: mer innovation, hälsosam konkurrens mellan finansiärer, och en större närhet till forskare och användare. Exempelen från privata forskningsfinansiärer stödjer hypotesen att detta fungerar.

Vid sammanslagning till färre och större myndigheter är det mycket viktigt att sakkompetens säkras. I de fall sak- eller sektorsmyndigheters FoI-finansiering förs över till Strategiska myndigheten, behöver även sakkompetens överföras dit. Likaså måste ändamålen för respektive områdens finansiering säkerställas. Dessutom måste sakkunniga representanter från näringsliv och (tillämpad) forskning ingå i utvärderings- och styrgrupper och motsvarande.

Oavsett hur portföljgrupper med mera sätts upp kommer det alltid uppstå relevanta frågor som hamnar emellan eller täcker in ett antal ämnen eller portföljer. Det kommer troligen även att **finnas viss risk för ”samtidig och osynkad utlysning” inom vissa områden, eftersom både den vetenskapliga och den strategiska myndigheten kan stödja grundforskning. Exempelvis inom områden som AI, klimat och energi finns uppenbara möjligheter till intressant och viktigt samverkan mellan grundläggande och mer tillämpad forskning och innovation.**

Inom skogsbruksområdet har vi tidigare sett att ett antal frågor av strategisk vikt hamnat mellan stolar på Formas och Vinnova, där Formas ansett att frågorna legat närmare Vinnova och vice versa. Förslaget på ny myndighetsstruktur löser inte automatiskt detta.

Forskningsinfrastruktur

Utredningen föreslår två olika råd inom Vetenskapsmyndigheten; ett för storskalig forskningsinfrastruktur och ett råd för digital forskningsinfrastruktur. Skogforsk ser en risk att viktig infrastruktur hamnar utanför dessa råd, som med automatik kommer att få en prägel mot stora investeringar inom grundläggande forskning. Inom till exempel de areella näringarna och inom miljöövervakning finns behov av strategiskt viktig och tillämpningsnära forskningsinfrastruktur såsom långtidsförsök i fält, fasta observationsplatser med tillhörande mätutrustning, testbäddar och annat som testar effekter av praktisk verksamhet. I förhållande till de mycket kostsamma storskaliga infrastrukturprojekten är de mer tillämpningsnära infrastrukturerna relativt små. De bör dock ha en hemvist utanför Vetenskapsmyndigheten, i synnerhet som att näringslivet också bör kunna bjudas in att bidra till och nyttja relevant infrastruktur.

Indirekta kostnader

Skogforsk välkomnar utredningens slutsats om att regeringen bör låta utreda så kallade indirekta kostnader. Det är angeläget med en samordning och harmonisering av villkoren för finansiering. Som institut möter vi idag stora skillnader i villkor mellan finansörer men även inom en och samma myndighet. En mer enhetlig, rättvisande och transparent beräkningsmodell vore välkommen.

Uppsala dag som ovan

Magnus Thor
Fol-chef